

משנה ראשונה להגפסו קליון זה פירוש גרסיה

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה לשאלה, חמץ הנמצא בבדיקת חמץ, האם חייב לשרוף את כולו, או שיכול להטליך את רובו לאשפה ולהשאיר רק כזית לקיום תשבתו בשריפה.

להטליך חמץ בחצר של הפקר קודם זמן איסורו

[א] כתב הש"ע (או"ח סי' תמ"ח ס"א): "קודם זמן איסורו יכול להטליכו במקום שהעורבים מצויים שם. ואם מצאו אחר זמן איסורו, שלא אכלוהו העורבים, אף על פי שהמקום הפקר, לא יניחנו שם, אלא יבערנו".

ומקור דבריו בהגהות מיימוני על דברי הרמב"ם (בפ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה י"א): "כיצד ביעור חמץ, שורפו או פורר וזורה לרוח או זורקו לים...", וכתב שם באות כ': "ריב"ק היה אוסר להטליך חמץ במקום הפקר, דחזינן בתרומה כל איסור הנאה מצריך להו קבורה... מיהו קודם זמן איסורו, יכול להטליכו לכל מקום שהעורבים מצויים שם, והואיל ולא נאסר בהנאה, ובהא מיימי חצר אין צריך בדיקה. ואם ימצא חמץ בחצר אחר זמן איסורו, אסור להניחו שם כדי שיקחוהו העורבים, דעיקר ביעור חמץ שריפה, ע"כ".

והנה ההגהות מיימוניות מדבר שמשליכו לעורבים קודם זמן איסורו, היינו אף בחצרו, ועל כך כתב שאם ימצא בו חמץ אחר זמן איסורו מחוייב לבערו בשריפה, אך אם הניחו במקום הפקר, אין כל ראייה שיצטרך לבערו אם ישאר שם לאחר זמן ביעורו, ואילו הש"ע כתב דבריו להדיא אף במקום הפקר.

ושיטת הש"ע צריכה ביאור והבנה, מדוע צריך לבערו אחר שהגיע זמן איסורו, כאשר כבר הפקירו קודם זמן איסורו ואינו שלו, דמה בכך שהחמץ היה שלו לפני שהפקירו, ומאי שנא מהרואה חמץ ברה"ר לאחר זמן איסורו, שאינו זקוק לבערו.

וכבר עמד בזה המג"א (שם סק"ז), שכתב: "וא"כ מוכח דאיידי בחצר דידיה, דאי בחצר של הפקר כגון ברחוב, מאי בדיקה שייך, דאפילו חמצו אם הפקירו קודם שש שרי, כמ"ש הטור סי' תל"ו וב"י סי' תמ"ח בשם הירושלמי ודרכי משה בשם אור זרוע, דמה לי נתנו לעכו"ם או הפקירו. אלא על כרחך לא מיימי במקום הפקר. ומה שסיים אף על פי שמונה במקום הפקר מ"ו, כלומר, כיון שמונה בחצר, א"כ הוא מופקר לכל הרוצה ליטול, מכל מקום כיון שמונה ברשותו חייב לבערו כדינו דהיינו בשריפה לרבי יהודה וכ"מ בהג"מ כמ"ש. וה"ל הכסף משנה, ואותן בני אדם המשימין חמץ בצדיה רה"ר בשעה שישית, שלא כדין הם עושים, דמשמיעי עשה שישית צריך לבערו מן העולם, וכ"מ בהגהות מיימוניות, ע"כ, משמע שקודם שעה שישית שרי (-להניח חמץ במקום הפקר ואין צריך לבערו בשריפה)..."

[ב] ועי' במ"ב סי' תל"ג סק"ח, שכתב: "ולדינא הסכימו כמה אחרונים, לדחצו שלו או של שותפין אסור לזרוק חמץ על סמך שאינלוהו עורבים ועופות, וגם בדיעבד אם זרק צריך לבדוק ולבער, אבל במקום מופקר לרבים כגון רחוב, מותר להטליך שם חמצו, ולהפקירו קודם זמן איסורו. ואם אכלוהו העורבים ונשאר עד אחר זמן איסורו, לא יאכפת לן, כיון שכבר יצא מרשותו, דומיא דמוכר לעכו"ם קודם זמן איסורו".

המנהג לבער חמץ דווקא בשריפה

[ג] ובעיקר האי דינא של השלכת חמץ לעורבים במקום הפקר, צריך עיון קצת, דבסי' תמ"ח ס"ב, כתב

הרמ"א דהמנהג לשרוף חמץ, ואע"פ שהשו"ע שם כותב "או מפרר וזורה לרוח", וכתב במשנ"ב סק"ו: "דחוששין לדעת הפוסקים שפסקו כ"י יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה, דליפנין מנותר שהוא בשריפה, ומנהג זה הוא אפילו אם שורפו בזמן הראוי, דהיינו בסוף שעה ה' כמנהגנו". ומבואר דגם קודם זמן איסורו, ראוי לבערו דוקא בשריפה, וא"כ צריך עיון מאי טעמא לא כתבו הפוסקים, דאע"פ שקודם זמן איסורו יכול להטליכו במקום הפקר, מ"מ ראוי שלא יעשה כן, כיון לחוש לדעת רבי יהודה שאין ביעור חמץ אלא בשריפה, וכמו שכתב המשנ"ב שכן המנהג לחוש לדעת הפוסקים כרבי יהודה.

מספיק לבער כזית כיום בשביל קיום המנהג

[ד] ויש ליישב דכל האמור בפוסקים לגבי ביעור החמץ על ידי אכילת העורבים או הנחתו בצדי שוה הרבים, היינו כאשר יש לו חמץ מרובה שיש טרחה מרובה בשריפתו כולו, אך בוודאי שמשאירים לעצמם כזית חמץ לבערו בשריפה לקיום המנהג לחוש לשיטת רבי יהודה, ואין בכך חסרון שאינו מבערו כולו בשריפה, שכן לא גרע מאלו המוכרים את חמצם לנכרי ואינם מבערים אותו בשריפה, ומסתפקים בשריפת כזית ממנו.

וכך לכאורה נראה ממה שנקטו הפוסקים על נתינת חמץ לאינו יהודי קודם שעה שישית, שכתב בש"ע בס"י תמ"ח ס"ג, דהעושה כן שוב אין צריך לבערו, וכתב על כך המשנ"ב שם סק"י: "ומ"מ נכון לנהוג שלא להצריח כל חמצו הנשאר לו בנתינתו לעכו"ם... אלא יניח מחמצו לכל הפחות כזית כדי לקיים מצות תשבתו כתיקונה". ועי' רמ"א סוס"י תמ"ח, שישנה חשיבות רבה שלא יעשה חובת ביעור, בדרך של שריפה, עד שגם בלא מצא חמץ ישרוף הכלי שלקח לבדיקה, עיי"ש.

ביעור חמץ ל' יום קודם הפסח

[ו] אכן אכתי צריך עיון, דבשעה"צ שם אות ט"ז, כתב, דהטור הוכיח "דכל הני פוסקים שפסקו דביעור חמץ הוא בשריפה, אפילו ל' יום קודם פסח נמי בשריפה דוקא", וכתב שכן דעת המאמר מרדכי והגר"א. ולפי"ז לכאורה יעלה כי כל שלשים יום קודם פסח, הרוצה לחוש לדעת רבי יהודה בשריפת חמץ, לא ישליך חמץ בשום מקום, רק יבערו בשריפה.

[ז] וכך אמנם כתב הרש"ע (פסחים כ"א ב'): "וני"ל דהוא הנכון, ואזיל לטעמיה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה, וכפירוש רש"י לעיל י"ב ב', דשלא בשעת ביעורו היינו בתחלת שש וכל שש, והוא הדין שלוששים יום קודם וכדמוכח בדבריו לקמן כ"ז ב'... ולפי זה כש"כ דלא מהני ביטול לדידיה בתוך שלוששים יום..."

והוסיף להקשות שם: "וא"ת לפי זה איך שרי לאכול ולהאכיל חמץ שלוששים יום קודם, הלא מבערו שלא על ידי שריפה". ותירץ באופן מחודש, דאף האכילה נחשבת כשריפה: "יש לומר דחום הטבעי אשר בבעל חי המעכל המזון הוא כשריפה..." (ועי' פסחים מ"ד א' דקשריף ואכיל ליה, ועיי"ש במסורת הש"ס). אלא שלפי"ז לכאורה גם יועיל אכילתו בידי אדם, ואם כן למה לא יתננה לאינו יהודי שייאכלנה, וראה בהערה'.

[ח] אמנם בפשטות צריך לומר, דאע"פ שהמנהג לחוש הפוסקים כרבי יהודה דאין ביעור חמץ אלא בשריפה, מ"מ מסכו על דעת הרא"ש, דס"ל דלכו"פ בשעה חמישית והשבתו לכתחילה בכל דבר, וכמו שכתב בשעה"צ הנ"ל. ועם כל זאת נוהגים להשאיר כזית בו יקיים מנהג ביעור חמץ כדעת רבי יהודה בשריפה.

[ט] ומ"מ כאשר מקדים להטליך את החמץ קודם זמן איסורו, אם מניחו באשפה, צריך לזוהר שיהיה זה דוקא באשפה שברה"ר, שאיננה שייכת לו, כדי שלא ישאר ברשותו כלל, וכפי שכבר כתבו רבים מהפוסקים האחרונים לעורר ולכלי להניחו במקני האשפה השייכים לתושבים (וראה בארוכה בענין זה באג"מ או"ח ח"ג סי' נ"ז, בחלקת יעקב או"ח סי' קצ"ו, בצל החכמה ח"ג סי' ק"ט), מנחת יצחק ח"ד סי' נ"ו ובשבת הלוי ח"א סי' קל"ה).

המדרגים הנזכרים: השלכת חמץ במקום הפקר קודם זמן איסורו (אות א', ב', ג'). המנהג לחוש לפוסקים כרבי יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה (אות ד'). המנהג מתקיים גם בזכות אחד (אות ה'). טעם שאין חוששין כל ל' יום לפסח לשרוף חמץ (אות ו', ז', ח').

תשובה ל"חילוקא דרבנן"

בתשובה לשאלה, בדברי רש"י (ויקרא י"ב ב'), כי הטעם שדיני האשה נתפרשו אחר דיני הבהמות והעופות, הוא משום דיצירת הבהמות והחיות והעופות היו קודם לאדם, כיצד יש ליישב דבריו עם מה שמצינו בפסוק (שם י"ג ב'), כי אחר שנאמרו בתורה דיני האשה, נאמרו להלן דיני הזכר. ומדוע לא הוקדם הזכר לנקבה בדינים אלו, הרי ביצירה הוקדם הזכר לנקבה.

בשאלה זו עמדו כמה ממפרשי התורה, ונביא ממקצת דבריהם וכלהלן.

רבי עמדין פליטאל (שם י"ב ב') ביאר: "ויש לומר, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. שכל הנשים יולדות, ומיעוט אנשים מצורעים", והיינו, כיון שהפוסקים המדברים על טומאת האדם איירי במצורע, שאינו מצוי אלא במיעוט אנשים, לכן הקדימה התורה את דיני טומאת האשה, דאיירי בלידתה, ומצוי ברוב נשים.

והרע"ב (שם) ביאר: "ויש לומר, דעיקר פרשה זו לא בא אלא בשביל פסוק (שם ג') וביום השמיני ימול, שהוא דיני אדם, ואח"כ פירש טומאת צרעת השוה בשניהם, ואח"כ פירש טומאת נדה וזבה שאינה אלא באשה, כמו שאשה נבראת באחרונה לכל שאר היצירות של מעשה בראשית. ולכן פירש אחר זה פי תנ"ך, לרבות שאפילו ילדתו מחוי וכו', כלומר שהיה לו לכתוב כי יולד זכר וטמאה אמו שבעת ימים וביום השמיני וכו', אלא שתפש לשון פי תנ"ך לרבות שאפילו ילדתו מחוי וכו'". והיינו, דעיקר דיני התורה בפרשה זו איירי במצות המילה, ממילא חשיב שפתחה התורה בדיני אדם זכר, ורק אח"כ דברה תורה בדיני טומאת נקיבה. ומה שכתבה התורה לשון 'פי תנ"ך' השייך באשה, הוא רק כדי לרבות טומאה גם ביולדת תינוק מחוי.

ובאופן דומה ביאר רבי חיים פלאגי זצ"ל, בספרו 'זבחרת בחיים' (ריש פרשת תזריע): "דכאן נמי בדין זה, דפתח תחילה אשה פי תנ"ך וילדה זכר וכו'. הרי מוכח בהדיא בדין זה עצמו, דתחילת הווייתו ויצירתו של אדם הוא, כמו שנאמר וילדה זכר, ועי' יצירתו של אדם תחילת הווייתו, הנה הוא יוצא דין האשה נמי, וטמאה שבעת ימים. ויען השבעה ימים קודם ליום השמיני, לכן דיבר הכתוב תחילה בדין שבעת ימים...". והיינו, שבאמת פתחה התורה קודם בדיני האדם הזכר, והיינו בדיני היום השמיני ללידת הזכר, רק כיון שיצירתו והווייתו מחייבת את טומאת האשה שקדמה ליום השמיני, לכן דיברה התורה קודם על דיני האשה.

1. וכתב שם עוד: "ובדרך רחוק קצת יש לומר, דאדם נקרא עץ, כדכתיב (דברים כ' ט'), פי האדם עץ השדה, בניחותא, כפירוש הראב"ע שם, והוא הדין בהמה חיה ויונה...". ועפי"ז מחשיב אכילת האדם והבע"ח כהבערתו באש עם עצים, עיי"ש.
2. ותשו"ח לדידנו הרב א. דיין שליט"א שציין לדבריו.
3. ובהו ביאר החת"ס שם טעם המנהג, שנהגו לאכול ביצה בליל פסח, משום שהוא זכר לאבל הנ"ל, אלא שנהפך לששון ולשמחה.
4. ותשו"ח לדידנו הרב א. דיין שליט"א, שהעירנו לשאלה זו.
5. ותשו"ח להרב א. שרון שליט"א שציין לזה.
6. עוד העירונו הרבנים המשיבים שליט"א, לדברי הפרי מגדים (או"ח סי' תפ"ו ב'משבצות זב'), דמי שעושה ליל הסדר אחר חצות לילה, יאכל מצה בלא ברכת 'על אכילת מצה'. ובפשטות הטעם הוא משום דחיישינן לשיטת ראב"ע, שמצוות הפסח היא רק עד חצות ולא כל הלילה, וממילא אף חיוב אכילת כזית מצה הוא רק עד חצות. ולפי"ז

1. יש לומר, דגם מצוות שתיית ארבע כוסות יש לעשותה עד חצות לילה, ומי שמאחר אחר חצות, לא יבד על ארבע כוסות, מלבד על כוס קידוש וכוס ברכת המזון שנוהגים כל הלילה.
7. ויש מהרבנים המשיבים שליט"א, שצינו לדברי רש"י ע"פ (בראשית י"ד ט"ו): "וינחלק עליהם לילה", שכתב שם בשם מדרש אגדה: "שנחלק הלילה, ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובהו לו לחמות לילה של מצרים".
8. ועי' במה שכתבנו בתשובה למעניינא דמועדא ה', מגליון תקצ"ג, פרשת נצבים תשפ"א, את דברי המדרש, דכל המשמר את המועדות כראוי כאילו שותף עם הקב"ה בעשה בראשית.
9. והרב מ. חדד שליט"א, ציין לתשובה נוספת, והיא, מצות נתינת צדקה לקמחא דפסחא, וזאת ע"פ מה שכתב רבי יהודה החסיד בספר 'גימטריאות' (בראשית ז', ואומר י"א): "(משלי י"א י"ח): 'וְזָרַע צְדָקָה שֶׁכֶּר אֱמָת. המפרנס עניים בצדקתו, כאילו הוא קיים כל התורה, ונעשה כשותף להקב"ה במעשה בראשית שראשו וסופו חתום אמת,

והגור אריה' (שם) ביאר: "ויש לומר, אדברא, האשה נבראת תחילה, כי אף על גב לענין שלקח צלע מצלעותיו (בראשית ב' כ"א), זה היה אחר בריאת האדם, סוף סוף בריאת חוה תחילה, דהא כתיב (שם ה' ב') זָכַר יִצְחָק בְּרָאִים יִצְחָקָא אֶת שְׂמֹנֶס אָדָם, כי נמצא, כי קודם לכן מיד נבראת הנקיבה דנין פְּרָצוּפִין (ב"ר ח' א'), ויצירת הנקיבה תחלה. שכן נזכר סדר הבריאה, הבהמה, ואחר כך האשה, ואחר כך הזכר, כיון שאתה רואה שהיצירה היה לעולם אשר יותר במדרגה באחרונה, גם כן כאן היה באחרונה הזכר, שהוא יותר חשוב. ומזה הטעם אמרו מדר"ל (נדה מ"ה ב') שהאשה מבראת להיות גדולה ויתר מהאיש, דהבת בת י"ב יום אחד, והבן בן י"ג יום אחד, שיהו תשלום גדלות. וכל זה, שכל דבר שלם יותר, באחרונה שלימותו. ולפיכך יצירת הזכר באחרונה, לא בראשונה. והיינו, דבאמת האשה נבראת תחילה קודם האדם, ולכן נאמר דיני טומאתה בפרשתינו, קודם טומאת הזכר.

וה'דברי דוד' (שם) תירץ: "ונראה לי לתרץ כל זה, דכוונת ר' שמלאי לומר, דכשם שיש טעם לשבח בבריאת האדם באחרונה, כדי שיבוא האדם וימצא סעודה מוכנת, הכא נמי בתורת האדם, שנתפרש אחר תורת בהמות וחיות ועופות, פירוש, לענין איסור והיתר שבחם, כדאיתא במדרש... לא ניתנו המצוות לישראל, פירוש מה שאסור לאכילה, אינו אלא לצרף בהם את הבריות, ובה הוא אוהב אותנו... על כן אמר, שכשם שבשעת בריאה נברא האדם באחרונה בשביל מעלתו, שימצא מזון ערוך, הכא נמי בתורה ומצוות שנתן הקב"ה לישראל, הוא בשביל טובתן לצרף אותם. על כן נזכר באחרונה, שיהיה לו צירוף מצוות ע"י תורת בהמה וחיה ועופות, שאלו המצוות יהיו צירוף לבריות. ומשום הכי לא קשיא מיד, מֵאֲדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹד בְּשׂוֹר, דשם אין שייך צירוף". והיינו, שכל מה שהקדימה התורה יצירת האדם לבהמה, הוא לצרוף מצוות, שיהיה לו צירוף וזיכוך, וזה לא שייך כלל בענייני טומאת האדם, ולכן בזה לא הוקדם הזכר לנקיבה.

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, היכן מצינו, דליל הסדר' ביסודו היה מציאות של צער ואבל, אלא שנהפך לששון ולשמחה.

כתב ב'דרשות החת"ם סופר' (ח"ב עמ' שכ"ו): "וכמדומה, שזה היה כבר ממנהג אבותינו במצרים, שבכל יום ראשון של פסח, היה אצל גדוליהם וזקניהם כאהרן ושבט לוי, היה אצלם יום אָבֵל כמו תשעה באב. כי בו (ב-ליל פסח) נגזר בין הבתרים, גלות מצרים, ואימה ושיכיה גדולה, ובו נלקחה שרה אל פרעה, בו עמד יעקב לפני פרעה ברדתו למצרים... בו התחיל קושי השעבוד פ"ו שנים, וכששלח הקב"ה משה בראש חודש ניסן בסקנה, ובא לפני פרעה, בו בפרק תכבד העבודה על האנשים, והוכפלו בו צרות, ונהגו אָבֵל לפי עניות דעת, אלא שעתה, נהפך לששון ולשמחה". והיינו, שבלילה זה ארעו בו הרבה צרות, ולכן היה זה זמן של צער ואבל, אלא שבזמן גאולת מצרים, נהפך לילה זה לששון ולשמחה. כן יתן ה', שמהרה שוב יהפוך לילה זה לליל גאולתינו ופדות נפשנו, במהרה בימינו אכ"ר.

תשובה ל"מעניני דיומא"

בתשובה לשאלה, במחלוקת השו"ע והרמ"א (אור"ח ס' תע"ד ס"א), האם מברכים על כל כוס וכוס אורבג

כוסות של ליל הסדר, כיצד יתכן, דאף לדעת הרמ"א, אין לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס.

א. התשובה היא, מי שמקדש על חמור מדינה, ומזה שותה גם את שאר הכוסות בליל הסדר, עדיף שלא יברך על כל כוס וכוס, אלא רק על כוס ראשון ושלישי, כדלהלן.

דהנה איתא ברמ"א (שם ס' תפ"ג ס"א): "ובמקומות שנוהגים לשלוח משקה הנעשה מדבש שקורין מע"ד, יכול ליקח אותו משקה לארבע כוסות אם אין לו יין (מהרי"ל). ויש אומרים, שאין עושין קידוש על שאר משקין, כמו שנתבאר לעיל ס' ע"ב סעיף ט'. ולי נראה, דלענין ארבע כוסות, יש לסמוך אמאן דאמר דמקדשין על שאר משקין אם הוא חמור מדינה, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"ב". וכתב שם המש"ב (סק"א), דאפילו במקום שכל השנה אין רוב שתיית העם במי דבש, אלא רק בפסח שותים זאת, גם כן יש להקל. והוסיף עוד המש"ב, דאם שתיית רוב ההמון הוא משקה הנקרא 'לאקרין' (משקה העשוי מצמח הנקרא 'שוש') או 'עפ"ל טראנק' (משקה תפוחים), מותר ליקח אותו לארבעה כוסות אם אין לו יין. וכתב שם בשע"צ (אות ח') בשם המס"ג, דבמשקה 'עפ"ל טראנק' וכדומה, אין כדאי לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, כי אם על כוס ראשון וכוס ברכת המזון. א"כ מבואר, דמי ששותה ארבע כוסות מחמור מדינה הנ"ל, אף לדעת הרמ"א, יברך רק על כוס ראשון ושלישי, ולא על כל כוס וכוס.

עוד ציינו לנו הרבנים המשיבים שליט"א לתשובות נוספות:

ב. ה'פרי מגדים' (אור"ח ס' תע"ד מש"ב סק"א) צידד לומר, דמי שכוון בשתיית כוס הקידוש לפטור גם את הכוס השני, לא יברך בורא פרי הגפן משום ספק ברכות להקל.

ג. עוד כתב הפמ"ג שם, דמי שאין לו הגדה ואינו יודע לאומרה כפי הסדר, אף על פי כן יש לו לשנות ארבע כוסות, ומ"מ יברך רק על כוס של קידוש ועל כוס של ברכת המזון.

ד. כתב בשו"ת 'אגרות משה' (אור"ח ח"ג ס' ע"ב), דבן ארץ ישראל שנמצא בחו"ל ביו"ט שני של גלויות, ודעתו לחזור לארץ ישראל, עליו לשבת אל הסדר ולומר ההגדה משום דאסור לשנות בפרהסיא. ולענין ברכה על ארבע כוסות, תלוי הדבר במחלוקת המג"א והגר"א (אור"ח ס' תע"ד), האם הטעם דיש לברך לשיטת הרמ"א על כל כוס וכוס, הוא משום דכל חדא וחדא היא מצוה בפני עצמה, וכן דעת המג"א, ולפי"ז בבן ארץ ישראל הנ"ל אינו צריך לברך, או שטעם הוא כהגר"א, משום שאסור לשנות משהתחיל ההגדה, ולכן עליו לברך על כל כוס שישותה דהוי הפסק, ולפי"ז גם בנידו"ז צריך לברך, דכיון דמצד הפרהסיא אסור לו לשנות בין הכוסות, ממילא עליו לברך. ולמעשה כתב שם האגרו"מ, דמספק יקבש שמישהו אחר יוציא אותו, ועל כוס שלישי של ברכת המזון צריך לברך.

תשובה ל"מעניני דמועדא"

בתשובה לשאלה, היכן מצינו רמז בתורה, דעוד קודם יציאת מצרים כבר היה מוכן ליל הסדר להיות ליל שְׂמֵרִים?

הנה איתא בגמ' (ר"ה י"א א'), דיצחק אבינו נולד בפסח, וכתבו שם התוס' (ד"ה אלא), דהיינו בטי"ו בניסן, שהוא יום ראשון של פסח. וכתב רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, בספרו 'תפארת יהונתן' (בראשית כ"ט א'): "אמנם יובן,

במה דאמרה רבקה ליעקב (בראשית כ"ז ט'), קח לי שְׂנֵי גְדֵי עֵיזִים, ופרש"י, אחד לפסח ואחד לחגיגה. ואם נולד יצחק באחד מסוף ימי הפסח... איך אמר יצחק בערב פסח (שם ב'), לא ידעתי יום מותי, הא הקב"ה ממלא שנותיו של הצדיקים מיום ליום. ועל כרחך, דבראשון של פסח נולד יצחק, ושפיר מתיירא בערב פסח, שאולי הגיע קיצו למחר.

והנה, יעקב ברח מחמת שפחד מעשו שלא יהרגוהו, רק עשו אמר (שם מ"א), יִקְרְבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי, כי בחיי אביו לא רצה לשלוח בו יד. אבל מי יודע עת מיתת יצחק, באיזה שנה שימות, רק קודם פסח אין כאן פחד כהנ"ל, דהקב"ה ממלא שנותיו של צדיק, ויצחק נולד בפסח, ולכן כל השנה היה יעקב שרוי בלא פחד. רק בערב פסח הוצרך לברוח, אולי בלילה ימות יצחק, ויהרגו עשו תיכף, ולכן ברח בערב פסח. ואז קפצה לו הארץ, והגיע קודם שקיעת החמה לחר המוריה, והתפלל שם מעריב מבעוד יום... ולכן בלילה נאמר ליה, אל תירא, (שם כ"ח ט"ו) וְשִׁמְרָתֶיךָ כָּל אֲשֶׁר תִּלְךָ, סימן לבנים שיהיה ליל שמורים, וביום למחרת הלך... הרי מבואר, דהזמן שברח יעקב מעשו הושע הוא בערב פסח, מחמת שחשש שמא יצחק אביו ימות למחרת ביום שנולד בו, ובו בלילה נגלה אליו הקב"ה ואמר לו שישמור אותו בדרך שהולך בה, וזהו רמז וסימן לבני ישראל לדורות עולם, שילילה זה של ליל ט"ו בניסן הוא ליל שמורים.

תשובה ל"מעניני דמצותא"

בתשובה לשאלה, איזו מצוה ממצוות 'חודש ניסן', המקיים אותה, נקרא כשותף להקב"ה במעשה בראשית.

התשובה היא, מי שאוכל מצה שבעת ימים, כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, וכמו שכתב הרוקח (ס' רצ"א): "האוכל מצה כהלכתה שבעה ימים, כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. דכתיב (שמות י"ג ז'), וצאת יִצְחָק אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים 'מיים' אין כתיב כאן, אלא 'שְׁבַעַת הַיָּמִים', שבעה ימי בראשית".

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "ישעיהו [בן אֲמוֹץ, נביא ישראל]".

בכמה דברים לעג העוגה נדמיתי – שישעיה נדמה בכמה דברים למשה רבינו, שעג עוגה ועמד בתוכה, באותה שעה שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל.

שמשה עג עוגה ועמד בתוכה שבעה שנחתם גזר דינו לבל יכנס לארץ ישראל, כדאיתא בדב"ר י"א י': "א"ר יוחנן, עשר מיתות כתובות עליו על משה, ואלו הן... מלמד שעד עשרה פעמים נגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל, ועדיין לא נתחתם גזר דין הקשה, עד שנגלה עליו בית דין הגדול, אמר לו גזירה היא מלפני שלא תעבור... ודבר זה היה קל בעיניו של משה, שאמר, ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים וכיון שקבשתי עליהם חממים מיד קבל ממני... אני שלא חטאתי מנועורי לא כל שכן שאתפלל על עצמי שקבל ממני. וכיון שראה הקב"ה שכל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפלה, מיד קפץ עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לארץ ישראל... וכיון שראה משה שנחתם עליו גזר דין, גזר עליו תענית ועג עוגה קטנה ועמד בתוכה, ואמר איני אז מכאן עד שתבטל אותה גזירה. באותה שעה מה עשה

יחזקאל לחלוק על משה רבינו, א' משה רבינו דיבר על העונות שהם החזונות, שבהם ה' פוקד עון האבות על הבנים, ואילו יחזקאל בא לבאר דבריו, שבשגגו דהיינו החטאים, הנפש החוטאת היא תמות, ולעולם בזדונות נענשים גם על עון האבות, עיי"ש.

17. וביאור הדברים שמשנה גזר והנביאים ביטלו, כתב הערוך לר הקששות: "כ"י משה רבינו ח"ו שונא ישראל היה עד להוצרכו הנביאים לבטל אזהרותיו. ועוד, וכי הוא גזר, והלא דבריו היו דברי הקב"ה, וא"כ היא"ר יכול לבטל". ועל כן ביאר: "אכן לפי הנראה אין כאן סתירה כלל בין דברי משה לדברי הנביאים, רק שמשנה אמר בשם הקב"ה והם פרשו דבריו, עד שמה שהיה נראה כגזירה בדבריה שפרוה לטובה, ונראה זה כאילו בטלו אזהרות, שמשנה אמר עין יעקב, שלא יזכר לברכות דגן ותירוש אלא אם יהיה אלקים עמם שיזכו ע"פ הדין, ועמוס ביטל כשבקש מהקב"ה שימחול עונות עמו למען פשעיהם לא יזכרו עוד ויזכו ע"פ הדין. משה אמר ובגוים הָם לא תִרְגָּע, וירמיה אמר הֲלוֹךְ לְהַרְגִּיעוּ יִשְׂרָאֵל, דהיינו באמת שבגוים לא ימצאו

בטח בודד היה בזמן בית ראשון כשהיו יושבים על אדמתם, שהרי עמוס היה צריך לבטלה. ובגוים ההם לא תרגיע היה לאחר שגלו, פוקד עון אבות היה צריך יחזקאל לבטל אחר זמן שהוא למען יהיה להם תקומה וישבו מגלות, וא"כ היה אחר גזירה שבטל ירמיה. וגזירה שבטל ישעיה דואבדתם בגוים היא לבסוף שעוד לא נתקיימה הנבואה, ואליה נקוה ולכן נקטה לבסוף".

15. וע"ע בח"א מהרש"א מה שהוסיף לבאר בענין אחר. 16. וביאר מהמרש"א בח"א שם, דהיינו אף כשאוחז במעשה אבותיו, דאם אינו אוחז במעשה אבותיו, כבר אמר משה (דברים כ"ד ט"ז): "לא יִוְמְתוּ אֲבוֹתַי עַל בְּנֵיהֶם וּבְנֵיהֶם לֹא יִוְמְתוּ עַל אֲבוֹתָי אִישׁ בְּחֻטְאוֹ יִוְמְתוּ", ובזה ביטל יחזקאל את דברי משה, שאם שאוחז במעשה אבותיו, יענש רק על עוונותיו ולא על עון אבותיו, וכמפורש בהמשך דברי הפוסק (יחזקאל י"ח כ'): "הַנְּפֹשׁ הַחַטָּאת הִיא תָּמוּת בִּן לֹא יִשָּׂא בְּעוֹן הָאָב וְאָב לֹא יִשָּׂא בְּעוֹן הַבֵּן צְדָקַת הַצַּדִּיק עֲלֵיו תִּהְיֶה וְנִשְׁעַת הַרְשָׁע עֲלֵיו תִּהְיֶה".

וע"ע ביערות דבש (דרוש י') שהביא מהאר"ז, שלא בא

יהושיע הכהן בר נחמיה, הוא אליהו היה מנתבא והיה יודע, שנאמר (איוב ל"ג ג'), וְנָדַעַת שְׁפָתַי בְּרוּר מִלֵּל. 13. וכבר העירו ב'הערות ותקונים' במדרש שם, שלכאורה החשבון אינו עולה יפה, שכן שנות ארבעת המלכים הללו עולה למאה ושלוש עשרה שנה, עוזיה מלך נ"ב, יותם ט"ז, אחז ט"ז וחזקיהו כ"ט, ומדוע אמרו שהמה עולים למאה ועשרים שנה, וצ"ע. וראה עוד בתשובות לכתב חידה מגליון ק"ח, פרשת ויק"פ תש"ע, מה שהארכנו שם בחשבון שנותיו. 14. יעוין במהרש"א בח"א שעמד בסדר ארבע גזירות הללו, שאינם לא לפי סדרם בדברי משה רבינו ואף לא כסדר הנביאים שביטולם, וביאר: "אפשר דלפי ענין ארבע הגזרות שיבואו זה אחר זה קחשיב להו, דבדד ישב כמ"ש, הוא תחלת החורבן, ואחר כך שלא יהיה להם מרגוע בגלות, ואחר כך שיקדש שם עונות על פינה שיילדו להם בגלות, ואח"כ ואבדתם, ולכן מיייתי נמי כסדר הזה הנביאים לבטלם ודו"ק".

וע"ע בערוך לנר שציין לדברי מהרש"א, וכתב לבאר ב'שינוי קצת וביאור יתר': "שהוא נקט סדר הגזירות, וישכון ישראל

משה, לבש שק ונתעטף שק ונתפלש באפר ועמד בתפלה ובתחנונים לפני הקב"ה עד שנזדעזעו שמים וארץ וסדרי בראשית...".

וישעיה נדמה בכמה דברים למשה רבינו, האחד, ששניהם היו גדולי הנביאים ונבוא בתחנונים, כפי שדרשו עה"פ (דברים ג' כ"ג): "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר", וכדאיאת דב"ר ב' ד': "וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' זֶה שֶׁאִמַר הַכֹּתוּב (שְׁמַי י"ח כ"ג), תַּחֲנוּנִים יִדְבֵר לְךָ וְעִשִׂיר יַעֲנֶה עֲזוֹת. אִמַר תְּחִלָּתָא, תַּחֲנוּנִים יִדְבֵר לְךָ זֶה מִשֶׁה שְׁבֵא אֲצֵל בּוֹרְאוֹ בַתְּחִנּוּנִים. וְעִשִׂיר יַעֲנֶה עֲזוֹת, עִשִׂירוֹ שֶׁל עוֹלָם, זֶה הַקֶּב"ה עֵנָה אוֹתוֹ עֲזוֹת, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים ג' כ"ו), אֶל תּוֹסֵף דָּבָר אֵלַי (עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה). דָּבָר אַחֵר, אִמַר רַבִּי יוֹחָנָן, תַּחֲנוּנִים יִדְבֵר לְךָ, אֲלוֹ נְבִיאֵי יִשְׂרָאֵל... אֵין לָךְ גְּדוֹל בְּנֵיבֵיאִים מִמֶּשֶׁה וְיִשְׁעִיָהּ, וְשֵׁנִיָּה אֵבָא בְּאוֹ אֲלֵא בַתְּחִנּוּנִים, יִשְׁעִיָה אִמַר (יִשְׁעִיָה ל"ג ב'), ה' חֲנּוּנוֹ לָךְ קֵינּוֹ, וּמִשֶׁה אִמַר וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה'".

בשנית נדמה ישעיה למשה, ששניהם היו יודעים מה המה מתנבאין, כפי שדרשו במדרש תהלים צ' ד': "אמר ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זימרא, כל הנביאים שהיו מתנבאים לא היו יודעין מה היו מתנבאין", אלא משה וישעיה הם היו יודעין. משה אמר (דברים ל"ב ב'), יִעֲרֹף כַּמָּטֵר לִקְחֵי. ישעיה אמר (ישעיה ח' י"ח), הֲנֶה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאוֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל...".

ועוד נדמה ישעיה למשה בלשונות הנבואה, ששניהם נתנבאו בלשון איכה, ועמחם גם יחד ירמיה הנביא, כפי שדרשו בפסוק (איכה א' א'): "אֵיכָה יֵשְׁבֶה בְּדַד הָעִיר בְּרַבִּי עִם הַיְתָה פְּאֻלְמָנָה בְּרַבִּי בְּגוֹיִם שְׂרָבִי פְּמֻדִּינֹת הַיְתָה לְמִס', וכדאיאת באיכ"ר א' א': "אֵיכָה יֵשְׁבֶה. שְׁלֹשָׁה נִתְנַבְּאוּ בִלְשׁוֹן אֵיכָה, מִשֶׁה יִשְׁעִיָה וִירְמִיָה, מִשֶׁה אִמַר (דְּבָרִים א' י"ב), אֵיכָה אֲשָׂא לְבַדִּי טְרַחְכְּם וּמִשְׁאָכְם וְרִיבְכֶם. ישעיה אמר (ישעיה א' כ"א), אֵיכָה הַיְתָה לְזוֹנָה [קִרְיָה נֶאֱמָנָה] יִרְמִיָה אִמַר, אֵיכָה יֵשְׁבֶה בְּדַד. א"ר לוי, מִשֶׁל לְמִטְרוֹנָה שֶׁהָיוּ לֵה שְׁלֹשָׁה שׁוֹשְׁבֵינֵינוּ, אֶחָד רָאָה אוֹתָהּ בְּשִׁלּוֹתָהּ, וְאֶחָד רָאָה אוֹתָהּ בַּפְּחוּזוֹתָהּ, וְאֶחָד רָאָה אוֹתָהּ בַּנְּיוּלָהּ, כִּךְ, מִשֶׁה רָאָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַבּוּד וּשְׁלוֹתָם וְאִמַר אֵיכָה אֲשָׂא לְבַדִּי טְרַחְכְּם, ישעיה רָאָה אוֹתָם בַּפְּחוּזוֹתָם וְאִמַר אֵיכָה הַיְתָה לְזוֹנָה, יִרְמִיָה רָאָה אוֹתָם בַּנְּיוּלָהּ וְאִמַר אֵיכָה יֵשְׁבֶה".

ואף בשנות חייו נדמה ישעיה למשה, ששמה חי מאה ועשרים שנה, כמפורש בקרא (דברים ל"ד ז'): "וּגְמִשָּׁה בֵּן מֵאָה וְעִשְׂרִים שָׁנָה בְּמוֹתוֹ...". ואף ישעיה חי מאה ועשרים שנה, כפי שדרשו באגדת בראשית י"ד (נביאים) ב': "זֶה שֶׁאִמַר הַכֹּתוּב (שְׁמַי י"ח כ"ג), יִרְאֵת ה' תּוֹסִיף יָמִים וְשְׁנוֹת רַחֲשֵׁים תִּקְרָנָה. יִרְאֵת ה' תּוֹסִיף יָמִים, זֶה יִשְׁעִיָה שֶׁחִיָּה שְׁנֵים הַרְבֵּה, טְלִיתוֹ שֶׁל יִשְׁעִיָה כְּמֵה מַלְכִים קָפַל, שְׁנֵאמַר (ישעיה א' א'), חֲזוֹן יִשְׁעִיָה בֵּן אֲמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל הַיְהוּדָה וַיִּרְשָׁלָם בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אַחַז יְחֻזְקִיָהוּ מַלְכֵי הַיְהוּדָה. אִמַרו רַבּוּתֵינוּ, מֵאַחַה עֲשָׂרִים שָׁנָה חִיָּה יִשְׁעִיָה, כְּגַדָּה ק"כ שָׁנָה שֶׁל אַרְבַּעַה מַלְכִים הַלְלוּ... עֲזִיָּהוּ, יוֹתָם, אַחַז, יְחֻזְקִיָהוּ. לְמָה, יִרְאֵת ה' תּוֹסִיף יָמִים".

ולסתר את גזירותיו לא חששת - שישעיה היה אחד מארבע הנביאים שלא חששו וסתרו ובטלו את גזירתו של משה.

ישעיה לא חשש לסתור ולבטל את גזירת משה, כדאיאת במכות כ"ד א': "אמר ר' יוסי בר חנינא, ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלום". משה אמר (דברים ל"ג כ"ח), וְיִשְׁכַּן יִשְׂרָאֵל בְּטֶחַב יְדֵי עֵין יַעֲקֹב, בא עמוס וביטלה, [שנאמר] (עמוס ז' ה'), בְּדַד עֵין יַעֲקֹב מִי קָטַן הוּא, וְכַתִּיב (שם ג'), נַחֵם ה' עַל זֹאת לֹא תִהְיֶה אֲמֹר ה' (ופרשי: "חַדַל נָא אוֹתָהּ בִּרְכָה שֶׁאִמַר מִשֶׁה וְיִשְׁכַּן יִשְׂרָאֵל בְּטֶחַב בְּדַד עֵין יַעֲקֹב...").

יעקב, כלומר אימתי ישכון ישראל בטח, כשיהיו צדיקים יעקב. [בא עמוס וביטלה, שאמר] מי יקום יעקב. מי יוכל להיות חסיד כיעקב, כי קטן הוא, קטנים הם הטובים שיהיו צדיקים כיעקב".

משה אמר (דברים י"ח ס"ה), וּבְגוֹיִם הָהֵם לֹא תִרְגָּע, בא ירמיה ואמר (ירמיה ל"א א'), הַלֹּדֶן לְהִרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל (שיהיה להם מנוחה בגלותו - רבינו גרשום).

משה אמר (שמות ל"ד ז'), פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים, בא יחזקאל וביטלה (יחזקאל י"ח ד'), הֲפִשֵׁת הַחֲטָאת הַיָּא תְּמוֹת".

משה אמר (ויקרא כ"ו ל"ח), וּבִאֲדָתְם בְּגוֹיִם, בא ישעיהו ואמר (ישעיה כ"ז י"ג), וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאַרְץ אֲשֶׁר וְהַנְּחָדִים בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בְּיִרוּשָׁלַם (מלמד שלא יהו אבודים בני העובדי כוכבים - רבינו גרשום).

ובעיקר ביטול ישעיה הנביא, הנביא את גזירת משה רבינו, ביאר המהרש"א בח"א, שר' יוסי בר חנינא בעל מימרא זו לומד וּבִאֲדָתְם שהוא 'אבדה ממש' כשיטת רב להלן, דלפי"ז במבאר שישעיה הנביא ביטלה על ידי שימצאו את האבדה ושאמר וּבָאוּ הָאֲבָדִים, אבל למ"ד 'אבדה המתבקשת', לא היה צריך לבטל את הגזירה, עיי"ש.

וביאר הדברים שמהם גזר והנביאים ביטלו, עיין בהערה".

את מעלתו של אבי להמשיך זכותי - שישעיה זכה להמשיך את מעלת אמוץ אביו, שכאביו גם הוא היה נביא כמותו.

שאמוץ אבי ישעיה היה נביא, ונבואותיו נתפרשו בפסוקים בלא הזכרת שמו, אלא רק בתוארו 'איש האלקים' או 'נביא', בדיל"ב כ"ח ז', ט"ו, כפי שדרשו זאת אודותיו בסדע"ר כ', ונתבאר בארוכה במדור זה בגליון האחרון עם התשובות.

וישעיה המשיך את מעלת אמוץ אביו ואף הוא היה נביא, כמפורש בפסוקים רבים, וכפי שנאמר בריש ספרו (ישעיה א' א'): "חֲזוֹן יִשְׁעִיָה בֵּן אֲמוֹץ אֲשֶׁר חָזָה עַל הַיְהוּדָה וַיִּרְשָׁלָם בְּיָמֵי עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אַחַז יְחֻזְקִיָהוּ מַלְכֵי הַיְהוּדָה".

ועל שמי נקראו הילדים שלא ילדתי - שעל שמו של ישעיה נקראו כל אותם הילדים שלא ילד, אלא נולדו על ידי שלימד את הוריהם לקדש עצמם, ולכן נולדו בקדושה ונקראו על שמו.

שעל שמו של ישעיה נקראו כל אותם ילדים שנולדו להוריהם בקדושה וטרהה כפי שלימד ישעיה את ההורים לקדש עצמם, כך דרשו בפסוק (ישעיה ח' י"ח): "הֲנֶה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאוֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל מֵעַם ה' צְבָאוֹת הַשָּׁכֵן בְּהַר צִיּוֹן", וכדאיאת בזהר (ח"ג, וילך רפ"ד ב'): "וְאִמַר רַזִּי לִי רַזִּי לִי, דָּא הוּא רַזָּא עֲלָתָה. דָּא הוּא רִחַח קְדִישָׁא, אֲבָל אוֹי לִי עַל דְּרָא, וְעַל עֲלָמָא. בּוֹגְדִים בְּגָדוּ, דְּכֻלְהוּ מִשְׁקָרוּ בֵּיהּ. מִשְׁקָרוּ בְּהוּ בְּגַמְמִיָהוּ, וְלֹא דִי דְמִשְׁקָרוּ בְּגַמְמִיָהוּ (ממש), אֲלֵא אֵינּוּן בְּנִין דְּאוּלִּידוּ מִתְשַׁקְרוּן בְּהַהוּא שְׁרָא דְּלַחוּן, וְאִשְׁתַּכְּחוּ פְּגִמְיוֹ לְעֵילָא וְתַתָּא. כִּיּוֹן דְּאִסְתַּכְּל יִשְׁעִיָהוּ בְּהַאי, נִינְשֵׁי לְאֵינּוּן דְּחִלְיִן חֲטָאָה, וְאוּלְפִי לֹאן אֲרַח קְדִישָׁא לְאִתְקַדְשָׁא בְּקְדוּשָׁה דְּמִלְכָא, וְלֹאשְׁתַּכְּחָא בְּנִיָּהוּ קְדִישִׁין. כִּיּוֹן דְּאִתְקַדְשֵׁי אֲלֵינוּ, אֵינּוּן בְּנִין דְּאוּלִּידוּ אֲקִירוּן עַל שְׁמֵיהּ. הַדָּא הוּא דְּכַתְּבִי, הֲנֶה אֲנִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' לְאוֹתוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל, דְּפָרְשִׁין מִשְׁאָר עֵינֵינוּ".

אכן יעויין ברשי"ש שם, אשר דרש הפסוק על התלמידים החביבים כבנים, שכתב שם: "הם התלמידים שחביבין

עלי כבנים, יהיו לאותות ולמופתים, שתתקיים תורה בישראל על ידם".

בני לחתני לעתיד ה' פשר מפני צדקותינו - שבין ישעיה למלך חזקיהו שהיה בעתיד חתנו, ה' פשר ביניהם.

שחזקיהו המלך היה חתנו של ישעיה הנביא, שלקח את הפציבה בתו לאשה, כדאיאת בברכות י' א', ע"פ התוספת בהגהות הב"ח אות ב': "לסוף יחב ליה ברתיה...", וכדלהלן.

ועוד בטרם היה חתנו, פשר ה' בין ישעיה הנביא לחזקיהו המלך מפני צדקותם, ובעקבות כך התגלגל שהיה לחתנו, כדאיאת שם: "אמר רב המנונא, מאי דכתיב (קהלת ח' א'), 'מִי פִתְחֶכֶם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דְּבָר. מִי כִהְבֵיָה שִׂידוּעַ לַעֲשׂוֹת וְפִרְהָה בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים, בֵּין חֻזְקִיָהוּ לְיִשְׁעִיָהוּ. חֻזְקִיָהוּ אִמַר, לִיתִי יִשְׁעִיָהוּ גְבַאי, דְּהִכִּי אֲשַׁכַּחן בְּאַלְהִיָהוּ דְּאִזֵּל לְגַבֵּי אַחֲבָא. יִשְׁעִיָהוּ אִמַר, לִיתִי חֻזְקִיָהוּ גְבַאי, דְּהִכִּי אֲשַׁכַּחן בִּיהוֹרָם בֵּן אַחֲבָא דְּאִזֵּל לְגַבֵּי אֲלִישֵׁי' [דמתוך שלא היו הולכים זה אצל זה, לא היה מוכיחו של שאל נשא אשה - רש"י]. מה עשה הקב"ה, הביא יסורים על חזקיהו, ואמר לו לישיעיהו, לך ובקר את החולה, שנאמר (מ"ב כ' א') וישעיה ל"ח א'), בְּיָמֵים הֵם חָלָה חֻזְקִיָהוּ לְמוֹת וַיֵּבֵא אֲלָיו יִשְׁעִיָהוּ בֵּן אֲמוֹץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֲלָיו כֹּה אָמַר ה' צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אָתָּה וְלֹא תִחְיֶה וְגו'. מאי כִּי מֵת אָתָּה וְלֹא תִחְיֶה, מֵת אָתָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא תִחְיֶה לְעוֹלָם הַבָּא. אִמַר לִיָּה (חֻזְקִיָהוּ), מאי כוּלִי הָאֵין. אִמַר לִיָּה (ישעיה), מִשׁוּם דְּלֹא עִסְקַת בְּפִרְיָה וּרְבִיָּה. אִמַר לִיָּה, מִשׁוּם דְּחֻזָּאֵי לִי בְּרוּחַ קְדִישָׁא דְּנַפְקֵי מִינָאֵי בּוֹיִן לִיָּה מַעֲלָוֵי. אִמַר לִיָּה, בְּהַדִּי כִבְשֵׁי דְרַחֲמַנְךָ (סתרם דהקב"ה - רש"י) לְמָה לָךְ, מאי דמפקדת איבעי לך למעבד, ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא, לעביד". אִמַר לִיָּה (חֻזְקִיָהוּ לְיִשְׁעִיָהוּ), הַשְׁתָּא הֵב לִי בְרַתְךָ, אֲפֻשֶׁר דְּרַגְמָא זְכוּתָא דִּידִי לִידִיד וְנִפְקֵי מִנָּאֵי בְּנֵי דְמַעֲלָו. אִמַר לִיָּה, כְּבֵר נִגְזְרָה עֲלֵיךְ גְזִירָה (שְׁתִּמּוֹת - רש"י). אִמַר לִיָּה, בֵּן אֲמוֹץ, כֵּלָה נְבוּאָתְךָ וְצֵא, כִּךְ מְקוּבְלֵנִי מִבֵּית אֲבִי, אֲבָא, אֲפִילוּ חֲרַב חֲדָה מוֹנַחַת עַל צוּאָרוֹ שֶׁל אָדָם, אֲבִי יִמְעַךְ עֲצָמוֹ מִן הַרְמִיָּה. וְאִיתָא שֶׁם תּוֹסַפְתַּ עַפ"י גִּירְתָּה ב"ח", "לסוף יחב ליה ברתיה נפק מיניה מנשה ורמשקה...".

איברא, שדעת הירושלמי בסנהדרין י' ב' (נ"א א'), שלא לחזקיהו יביקש את בתו של ישעיהו, אלא ישעיהו הציע לחזקיהו את בתו, "אמר ליה סב ברת, דילמא מיני ומינך היא מיקים בר נש טב. אע"ג לא קם אלא בר נש ביש... (באומרם שאולי על ידי כך יוולדו בנים הגונים, ואעפ"כ לא עלתה בידו, אלא נולדו לו בנים רעים)".

ולפנים כשעמו למדתי יצאה אש מבינינו - שלפנים, בעת שסנחריב צר על ירושלים, למדו שניהם יחדיו ויצאה אש מביניהם ושרפה את מחנהו.

שחזקיהו וישעיה למדו יחדיו תורה בשעה שצר סנחריב על ירושלים, ויצאה אש מביניהם, ובזכות לימוד זה ניצלו כל יושבי ירושלים ואירע הנס הפלאי של מיתת כל חילו, שנחרגו על ידי אותה אש שיצאה מביניהם, כפי שדרשו בפסוק (ישעיה י' י"ז): "וְהָיָה אוֹר יִשְׂרָאֵל לְאֵשׁ וּקְדוּשׁוֹ לְלִהָבָה וְנִעְרָה וְאֲכָלָה שִׁיתוֹ וְשִׁמְרוּ בְּיוֹם אַחַד", וכדאיאת במדרש תהלים כ"ב ב': "זֶה אוֹר הַכְּתוּב, וְהָיָה אוֹר יִשְׂרָאֵל לְלִהָבָה וְנִעְרָה וְאֲכָלָה, זֶה לְלִהָבָה. שֶׁאוֹר יִשְׂרָאֵל, זֶה יְחֻזְקִיָהוּ. וְקְדוּשׁוֹ לְלִהָבָה, זֶה יִשְׁעִיָהוּ. וְנִעְרָה וְאֲכָלָה, [זֶה סְנַחְרִיב]. שִׁיתוֹ וְשִׁמְרוּ, זֶה אַכְלוּסִין. בְּשַׁעָה שֶׁהֵלַךְ לְיִרוּשָׁלַם הָיוּ יִשְׁעִיָהוּ וְיְחֻזְקִיָהוּ יוֹשְׁבֵיין וּבֵית הַמֶּקְדָּשׁ, וַיֵּצֵא אֵשׁ מִבֵּין שְׁנֵיהֶם, וְלִיהִטָּה אוֹתוֹ וְאִכְלוּסִיו".

נבואתך וצא, כיון שלא באת למעני, רק להגיד לי את דבר ה', הנה כבר עשית את מה שמפקד עליך כשגמרת את נבואתך וצא, ובכל זאת יוכל הקב"ה להיטיב.

ויעוין בבן יהוידע שביאר מדוע אמר לו כלה נבואתך וצא, הרי ישעיהו כבר כלה את נבואתו, אלא חזקיהו ידע ברוח קדשו שיש לישיעיהו נבואה נוספת עבורו, כפי שאכן איירע, שמיד ביצאו מחדרו היה שוב דבר ה' אלו, לך אמר לישיעיהו, וראה אני שעדיין יש בדברים אחרים שלוחים אליך נבואה, לכן, אל תמהר לצאת, אלא תכלה קודם את הנבואה הנוספת ורק לאחריה תצא (ועי"ש שם בהמשך דבריו). ועי"ש בעיון יעקב על העין יעקב שם שביאר בדרך נוספת, ובע"פ ביערות דבש ח"ב דרוש ז' באריכות ביאור הדברים בכללותם.

23. ויעוין בצל"ח בברכות שם, שהתקשה בכמה קושיות בסוגיא זו, וכתב לבאר הדו"ד בין חזקיהו לישיעיה בטוב טעם ודעת עם יסודות רבים ונאמנים בענינים חשובים אלו של גזירה וביטולה, עיי"ש.

24. וכע"ז איתא בקיצור ברבנו חננאל, וכן הגירסא בעין יעקב עם שניונים קלים.

זו יאבד את חלקו לעוה"ב, ומה התשובה בכך שראה שיצאו ממנו בנים דלא מעלי.

21. וכתב העיב"ץ בהגהותיו, ואף דאיאת בנדה ט"ז ב' שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וצדיק ורשע לא קאמר, בכל זאת כוונת דבריו ומה דניחא קמי קב"ה לעבדי, שאולי לא יתן לו ה' בנים, או שאף מזלם הרע ישתנה על ידי התפילות והזכויות, עיי"ש.

22. הגר"א ביאר מהו הלשון 'וצא', שיכלה את נבואתו בבית ולא יפרסמו בחוץ, כי דבר המפורסם אי אפשר לבטלו כי אם בקושי גדול, ואם לא יפרסמו, ורק שניהם ידעו מכן, יוכלו לבטלו אף שלא בקושי גדול.

ובמהרצ"ח כתב לבאר ע"פ דברי הרמב"ם בפ"י מהל' יסודי התורה ה"ד, ונבואה לרעה יכול ה' לחזור לטובה, כמו בנינה, ובכל זאת יונה נתיחייב מיתה על שכבש נבואתו, דהנביא צריך לעשות שליחותו בין אם יתקיים דברו ה' או לאו, וגם כאן, ישעיהו לא רצה לילך לחזקיהו, רק היה מוכרח להגיד לו את דבר ה' כי מת אתה ולא תחיה, ואם היה מונע עצמו מלאמר לו, היה בכלל כושב נבואתו וחיייב מיתה, וחזקיהו הכיר זאת, שלא לבכודו, לכן אמר לו כלה

מרוע מצדם שלא יתנו להם מנוח לכך רגלם, אבל הקב"ה הלך להניח להם וליתן להם מרגוע גלות מצד השכינה שגלתה עמם, וא"כ על ידי זה היתה גזירת משה לטובתם שלא יתערבו בגוים. משה אמר פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת [עַל בְּנֵים], וזה ביטל יחזקאל כשאמר [הֲפִשֵׁת הַחֲטָאת הַיָּא תְּמוֹת, שזה פירוש דברי משה דאם הבן צדיק לא ימות בעוון אב, אבל אם הוא נפש שוואת אז נענשה בעונה ובעון אבותיה, כמו שדרשו רז"ל, פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת בְּשִׂאוּחֻזִים מַעֲשֵׂה אֲבוֹתֵיהֶם, וזה [הֲפִשֵׁת הַחֲטָאת הַיָּא תְּמוֹת. משה אמר וּבִאֲדָתְם בְּגוֹיִם וְאִקְלָה אֲתָכֶם אֶרֶץ אֲיִבִּיכֶם, וישעיה אמר וּבָאוּ הָאֲבָדִים, ואין זה סתירה רק שמפרש בזה מה שאמר משה שכונתו כנאבדה המתבקשת וכאמיל קישואין כדמפרש בגמרא".

18. ובעיקר הדבר אם ישעיה 'המשיך' את מעלת אביו לא מיתת אביו, או אף התנבא בחיי אביו, יש לעיין בזה, ולפום הריטא לא מצאתי ראייה לדבר, והיודע ראייה או מקור לכך, נודה לו אם יודיענו להגיד תורה ולהאדירה.

19. עיין בבניהו כאן שביאר באריכות את הויכוח בין חזקיהו לישיעיה, וכן בבן יהוידע, בדרך אחרת.

20. עיין בח"א מהרש"ל המבאר מדוע משום ביטול מצוה

אזכור אבני המשפחה לייחוד הפננה עם פרש"י

את היציאה מארץ הקודש לגולה, דבר שבורח ממנו זה עשרות שנים ובהצלחה תיירה, וכעת אילו יעתר לבקשה הרי עלול להפסיד את מעלתו זו.

בעוד ר' צדוק מחשב בליבו כיצד ישיב כן לרבי צפניה, הוסיף הרב ודיבר אל ליבו באותם מטבע של מחשבה שעלו ברעיונו באותה שעה. בודאי אתה חושב לעצמך, אמר רבי צפניה, מדוע פונים אלי אחרי שזכיתו זה יותר מיובל שנים להיות בארץ הקודש בלא לצאת ממנה, ואין זה אלא מנסיונות היצר המבקש לבדוק ולבחון אותי אם אני חזק בקבלתי זו שלא לצאת מארץ הקודש גם לא לשום מטרה. התשובה להרהורים אלו היא, השיב רבי צפניה במענה לשאלה שהציב, כי יהודי צריך להשיב אל לבבו שהמניע לכל מעשיו היא לעשות רצון ה', ואם עד לשעה זו רצון ה' היה לבל יצא מארץ הקודש ולא רבי צפניה, מדוע פונים אלי אחרי שזכיתו זה יותר מיובל שנים ויותר מיובל שנים זכה לגדל את עצמו ולנחול חיי נצח לעולם שכולו טוב. אך אם כעת רצון ה' הוא שישע לגולה למען רבבות יהודים שומרי תורה ומצוות שמאכלם יהיה למהדרין בלא פקפוק, עליו לעשות כן ולבטל את רצונו מפני רצון ה', וכעת יוכל להשתבח שלמרות רצונו הכביר לבל לצאת לגולה לשמור על טהרתו, זכה לקדש עצמו בנסיעה שכולה לשם שמים, לעשות רצון קונו בלבב שלם.

ר' צדוק השיב לרבי צפניה, כי אכן העיר את עיניו במחשבה זו שעד לרגע זה בכלל לא חשב שיש צד לשאלה בענין זה, וכעת מבין כי מסתבר שטעה בהבנה ובהנהגה. אך מאחר וכל דבר הקשור לגדילתו בתורה ואורחות ביתו נוהג לשאול את מרן שליט"א, לכך מבקש את רשותו ללכת למרן שליט"א ולהציע בפניו את השאלה על שלל צדדיה ואופניה, וככל היוצא מפיו יעשה.

מלווה בברכת רבי צפניה יצא ר' צדוק לבית מרן שליט"א, ששמע את שאלתו עם כל צדדיה, ולאחר מכן הכריע לו כדת של תורה, כי אכן עליו להענות לבקשה זו ולצאת באופן חד פעמי מארץ הקודש, ואם יעשה זאת בלא כל רצון וכוונה להנות מאותן אדמות טמאות ולא יתפעל ממראה עיניו גם לא מיופי הבריאה של הרים גבוהים או יערות צד, ואף יתאמץ כי כל מזונו יהיה רק ממה שיביא עמו, וגם לא ירכוש שם דבר, אפילו לא מתנות לילדיו, יעזרו ה' כי יוכל לזכות לשמור על טהרתו לבל ימשך אחר הטומאה השוררת בגולה.

הצוות הניהולי של וועד הכשרות סידר לר' צדוק את כל האישורים הנדרשים ואף סייעו בעדו להכין עבורו מזון לשנים עשר הימים הבאים, כך גם לימדוהו בקצרה אורחות המקום והאופנים להסתדר שם בכדי שיוכל לטפל היטב בפיקוח הכשרות ואף בשתייה במקום, ועוד באותו ערב בשעת ליל מאוחרת, לאחר הפרידה מבני ביתו יצא לדרך, לא לפני שביקש מהם להתפלל עבורו לבל תדבק בו הטומאה שיש שם, ויזכה לשוב במהרה לארץ הקודש לקיים מצוותיה בקדושה ובטהרה בלא שיגרמו החטא ויאצק לצאת שוב לגולה.

במהלך הטיסה הקצרה לפולניה, השתדל ואף התאמץ ר' צדוק לבל להנות משום דבר ולא להתפעל מדברים שראה לראשונה בחייו, וכעצתו של מרן שליט"א. ועם הנחיתה ותפילת שחרית בבית כנסת מקומי הממוקם מרחק נסיעה סביר לשדה התעופה, יצא בנסיעה ארוכה אל מחוז חפצו, לאותו מפעל גדול בו נמצאים צוות המשגיחים בלא מפקח מומחה מעליהם. עם הגעתו למקום החל לעסוק בפניו הכשרות והפיקוח כדי שהכל יעשה על הצד הטוב ביותר, כאשר בודק את כל הנתונים הטכניים והמספריים, בוחן את כל מערך הצינורות של המפעל, כל אחד מהיכן יוצא ולהיכן מגיע ומה תפקידו, לבחוש ולשלוש כל דבר שאינו כדת, כדי שידע כי אכן הכל נעשה על הצד היותר טוב ומהודר.

במהלך עבודתו הקודש הוצמד לו 'מתורגמן' בכדי להסתדר עם המקומיים בעלי המפעל, שאמנם ידעו קצת אנגלית, אך עיקר שיחה ושיגם היה בפולנית, ולכן היה טוב יותר לתקשר מהם בשפה זו עם מתורגמן צמוד. שמיעת השפה הפולנית בכל עת הזכירה לר' צדוק נשכחות, שזו השפה בה דיברו בבית הוריו בימי ילדותו, ששיניהם היו מניצולי הכבשנים שעברו את

רבות השנים כאשר מנהלי הכשרות ראו שעושה עבודתו נאמנה על הצד היותר טוב, קדמוהו בעבודתו והיה למפקח כשרות הממונה על צוות המשגיחים שתחתיו. במהלך השנים הנוספות בהם צבר נסיון רב בפיקוח ופיתח את חושיו לשים לב לכל מיני דברים קטנים ושוליים שבהבחנה בהם אפשר לעלות על תרמיות ונסיונות הונאה ככל שקיימים, כך גם הצליח לנהל את הצוותות שתחתיו באוירה נעימה ובמשמעת טובה, כך שהתמנה למפקח בכיר בכשרות.

בתפקידו האחרון הוצע לו פעמים רבות לצאת לבדוק מפעלים גדולים עבור מערכת הכשרות, לגלות את הבעיות הקיימות בהם ולסייע להגיע להחלטה אם בכלל שייך לעבוד עמהם בפס יצור למהדרין, וכן לפקח על מפעלים בגולה או אף לצאת בגיחות קצרות לבדוק ולפקח על המשגיחים במקום לראות שעושים עבודתם נאמנה. היו גם לא מעט פעמים בהם הצעות אלו לוו בהבטחת מתן מעות מכובד יחד עם איום מרומוז כי בלעדי נסיעות אלו יאלצו להכניס מפקח אחר שינגוש בשכרו בשל העבודות הרבות שיעשה. אך למרות הכל ר' צדוק לא השתכנע אלא עמד איתן כנגד כל הניסיונות הללו כשחזרו ואומר לכל אחד שיש לו קבלה על כך מימים ימימה, ואינו רואה כל סיבה להפסיקה ולהמנע ממנה כל עוד נשמה באפו, שיזכה גם להשיב את נשמתו ליצורו בטהרת הגוף והנשמה, בעודו על אדמת הקודש.

בבוקרו של יום ראשון בשבת, כשקיבל ר' צדוק הזמנה אישית מרבי צפניה, אותו גאון מופלג ובעל הוראה לרבים העומד בראש מערכת הכשרות, בה קורא לו לבוא לביתו בהקדם שלא בשעות קבלת קהל, התפלא עד מאוד, שכן זה שנים שעובד כמפקח בכיר במערכת הכשרות ומעולם לא נקרא אל הקודש פנימה שלא במסגרת ישיבות הנהלה ודיוני כשרות. עם קבלת ההזמנה מיהר ר' צדוק להענות לה, וכעבור שעה קלה הגיע לבית הרב, ועם ביאתו הכניסוהו לחדר תלמודו בו ישב הרב ועסק ועמל בתורתו. כשראהו הרב, קיבל את פניו ב'שלום עליכם' לבבי ובמאור פנים מיוחד, ומיד סגר את הספר הקודש שעסק בו, לא לפני שהניח בתוכו ל'סימניה' איזו פיסת הזמנה שהיתה מונחת על השולחן.

מהקבלת פנים המיוחדת הבין ר' צדוק כי רבי צפניה רוצה לבקש ממנו דבר מה גדול וכבד, וככל שניסה לעלות לבקשתו רעיונות שונים ומשונים, לא הצליח לנחש את מבוקשו. לאחר כמה דברי הקדמה פנה רבי צפניה לעצם הענין, וסיפר על קבוצת משגיחים שנסעה לפני כשבוע למסרת השגחה בפולניה לתקופת שלשה שבועות, וכיום נודע כי המפקח הבכיר שנסע עמם, מוכרח לשוב מיידית חזרה לארץ הקודש, עקב תאונת דרכים שהיתה לכמה מבני משפחתו המאושפזים בבית החולים.

המציאות כעת היא, הסביר רבי צפניה את הקשר והשייכות בין סיפור עצוב זה לבין קריאתו הפתאומית, שכפי הידוע לך אין אפשרות להמשיך את הכשרות במצב זה בו נמצאים שם רק המשגיחים לבדם, בלא שיהיה מעליהם מפקח תלמיד חכם עם ידע מעשי בכשרות יחד עם הבנה מקצועית ובעל נסיון רב. הבעיה העכשווית היא שכל המפקחים הבכירים שלנו נמצאים בדיוק בשליחויות שונות ברחבי תבל שאי אפשר להפסיקם באמצע, וכך גם לא נפסיק את ההשגחה בפולניה, מלבד הנוק הגדול הכספי שעלול לצאת מכך ליבוא, יש שבת בעיה ציבורית, שכתב מדובר ב'חומר גלם' המשמש למוצרים רבים ונצרך באופן תמידי והכרחי ליצור מוצרים אחרים, והיות ואי אפשר להשביט את כל היצור של המוצרים הרבים בהם משתמשים בחומר גלם זה, בלעדי השגחה זו נאלץ להסתמך על כל מיני קולות שאינם ראויים ליראי ה' כפי הסטנדרטים המקובלים בכשרות שלנו.

ביצאת כבוד הקשיב ר' צדוק לדברי רבי צפניה, וחשב לעצמו שכאשר יסיים את דבריו הללו ישיב לו, כי מעולם לא יצא לגולה, ואינו מכיר בטיב הנהגות מקומות אלו, ומה גם שמאז לידתו זכה לבל לצאת מארץ הקודש, ולא עליו מוטלת המלאכה והאחריות, וישמח מאוד אם יפטר מהו מעול כבד זה הכולל בתוכו

המגורים ב'פלטרין של מלך', על אדמת ארץ ישראל הקדושה, מהווה זכות גדולה ועצומה לנסיכים בני המלך היושבים בארמונו ומתגוררים בביתו ובמקומו, במיוחד כאשר מודעים למעלת וקדושת המקום, ומשתדלים ואף מתאמצים להיות ראויים לה במעשים והנהגות טובות ונכונות, ועל כולנה בשמירת המיוחדות התלויות בארץ וקדושתה, ועוד יותר מועילה זכות קדושת הארץ, לאותם יקרים ומשובחים, עמלי תורה ובני עלייה, הזוכים לשבח הגדול ביותר, כאשר עמלים בתורת ארץ הקודש על אדמתה הקדושה, תוך כדי שמירת מצוותיה דינה והלכותיה כדת וכראוי.

גם כאשר יש ליהודי הכרח לצאת מארץ הקודש וללכת לגולה באופנים המותרים על פי הדין, בודאי שאינו חש כל שמחה וגיל על האפשרות שנקרתה בפניו, שיכול לצאת מארבעת אמותיו ו'לראות עולם', אלא התחושה הפנימית היא שאומלל הוא במצבו ותקוותו שבמהרה יזכה לשוב לארץ הקודש, בדומה ליהודי חולה המוכרח לאכול בעיצומו של היום הקדוש, שאמנם בעקבות מחלתו מחוייב לעשות כך ואף מקיים בזאת מצוה של 'וחי בהם', אך בודאי שאינו מרגיש שחרור ושמחה כי 'פטור' הוא מהתענית, אלא בלב כבד אוכל את סעודתו תוך כדי שמתפלל שה' יחיש לו רפואה שלימה וישוב לאיתנו כך שבים הכיפורים הבעל"ט יזכה לשוב ולהתענות כימים ימימה.

כשעובדים ימים רבים וארוכים של שהייה מוכרחת בגולה, ובמיוחד אם מבחינות מסוימות טוב להם וחיים יותר ברווחה מאשר בעבר בארץ הקודש, כשמירה טובה לבל יאבדו טובה מרובה ויבקשו להשתקע בגולה, ישנם כאלו המחזקים עצמם בלימוד פסוק בתורה, בו נכתב (ויקרא כ"ה ל"ח): "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִתֵּת לָכֶם אֶת אֶרֶץ פְּנִינָה לְהִיטֵב לָכֶם וְלֵאלֹהִים." ופירש רש"י כוונת דרש הפסוק: "לְהִיטֵב לָכֶם וְלֵאלֹהִים". שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלהים, וכל היוצא ממנה כעובד עבודה זרה." בלימוד תמידי של דברי חז"ל אלו שרש"י כותבם, מתעורר החשק והרצון לעזוב את הכל ולשוב לארץ הקודש, וכאשר יתפללו לה' שיחיש להם ישועה, מהרה יוכלו לשוב לארץ הקודש.

תמיד השתבח ר' צדוק בעצמו כי מעולם לא יצא מגבולות ארץ הקודש, אם כי שסייג את דבריו בפעמיים היה באשקלון, שלשיטת רבינו תם בתחילת גיטין (ב' א' ד"ה ואשקלון), נחשבת כחוצה לארץ, ואף פעה היה בעכו, שעליה אמרו חז"ל שהיא חוצה לארץ, אלא שאינו יודע בבירור אם המקומות אשר בימינו נקראים כן, המה אותם אלו הנזכרים בחז"ל, וגם אם כן, הרי לשיטת ר"י בתוספות שם, אף אשקלון היא מארץ ישראל, וכך גם נקטו אודות עכו לעינים מסויימים, כך שבשם גדול הוא לו שנוגד על אדמה טהורה ומעולם לא נטמא ב'טומאת ארץ העמים'.

ככל שארכו הימים וחלפו השנים בהם היו לר' צדוק הזדמנויות וסיבות טובות ומגוונות לצאת לגיחה קצרה לגולה, באופנים המותרים על פי דין, בכל זאת העדיף לשמור על טהרת גופו במעלה זו. במיוחד בעשרים השנה האחרונות בהם פשתה מספחת הנסיעות לחו"ל גם בקרב משפחות טובות ומעולות, כשמנסים לרמות עצמם עם כל מיני תירוצים של הכרח רפואי ונפשי לנפוש בגולה, או להשתטח על קברי אבות יוציאו הצדיקים, וכל כוונתם אינה אלא לצאת מהארץ הקדושה, ומבחינה מסוימת נחשב הדבר כאילו הארץ מקיאה אותם ממנה שילכו לכל ארצות תבל, ועיקר שימנעו מהארץ הקדושה את עמידתה עליה וטמאותה בכטאותיהם.

במהלך עבודתו אותה התחיל כמשגיח כשרות זוטר בוועד הכשרות המקומי, הוצע לו פעמים רבות להשתדרג בעבודת חוץ, להיות משגיח כשרות באחת הצוותות היוצאים לגולה להכשיר מוצרים שונים עבור יושבי הארץ, דבר שמתן שכרו בציוד משכנע ביותר, ואף מותר על פי דין, אך תמידו שותבת ר' צדוק היה במיאון מוחלט, שמבקש לשמור את עצמו מעלתו זו וטהורה שעמה נולד, אשר מעולם לא נטמא בטומאת ארץ העמים, שכן מעולם לא יצא מגבולות הארץ הקדושה.

אזכור אג בני התלפמה איינוד הפרלה עס פרע!

המשך מעמוד הקודם

שבעת מדורי גהנום באדמה טמאה זו של פולין הספוגה בדם יהודי רב, ולאחר התישבותם בארץ הקודש והקמת ביתם, בתחילה ניסו להמנע מלדבר בשפה זו שהזכירה להם נשכחות שבקשו לשכוח, אך במשך הזמן אט אט חזרו לדבר בפולנית, כך שר' צדוק שהיה ילד קטן באותה עת, קלט את עיקרי דבריהם בשפה הפולנית, וכך הדבר היה לתועלת, שיכל להבין אם אכן המתורגמן עושה עבודתו נאמנה, או שמתרגם הדברים לפני מה שמבוקש בלא קשר למציאות.

במהלך ממתת הימים הקרובים עסקו ר' צדוק עם כל צוותו בפיקוח והשגחה על הייצור הרב, כאשר בצריה ערב שבת קודש, היום החמישי להעתם, השתדלו לסיים את העבודות עד הצהרים, ולהכין עצמם לשהייה במקום לשבת קודש, לא לפני שבדקו וראו כי כל המפעל על שלל מכוונותיו מושבת, כדי שלא יצליח להכניס ולהחדיד במהלך השבת שום חומר גלם שאינו מאושר, ואף נעלו את המקומות הטעונים נעילה כשהמתחנות בידיהם בלבד. וכך יצאו למקום לינתן לקבל שם את השבת מתוך רוב שמחה ומנוחת הנפש.

תפילות השבת היו באוירה מיוחדת ומרוממת, יחד עם דרשה מיוחדת שמסר ר' צדוק בין קבלת שבת למערבי, ואף סעודת ליל שבת היתה כדת בטוב טעם לכבודה של השבת, מעשי ידיהם של שני משגיחים המלומדים בבישול לכבוד שבת בתנאים הקיימים. במהלך סעודת ליל שבת הבחין ר' צדוק כי ר' דוב, אחד המשגיחים הידוע ביראת חטאו המופלגת, נראה כפי שאינו מרגיש טוב, כשהוסיף לעקוב אחר מצבו ראה שכל כמה רגעים פניו מתעוותים מכאב. ר' צדוק ניגש לר' דוב ושאלו לשלמו, והלה השיבו כי סובל מגלי כאב בטן מייסרים ביותר.

בתחילה הציץ ר' צדוק לר' דוב שילך לנוח מעט אולי ייטב לו, אך בעודו מהלך אל עבר מיטתו החל לחוש בחילה חזקה ובקושי הספיק להגיע למיטה. כשנשכב במיטה בדקו ר' צדוק בידו והרגיש כי יש לו חום גבוה, ומשך החליט בדעתו כי עליו לפנות מיידית למרז' רפואי קרוב, שכן יתכן והוא בכלל ר' ספק פיקוח נפש, במיוחד בחבל ארץ זו שכל הצוות הרפואי הינם מגויי הארצות, שאין לה סיבה להמנע מטיפול גם אם אינו בגדר פיקוח נפש, שהלכה פסוקה היא כי עבור חולה, גם אם אין לו סכנה, מותר לחלל את השבת על ידי עממים.

ר' צדוק צירף מחשבה למעשה ולאחר שיישב את דעתו של ר' דוב כי זה רצון ה' ממנו בשעה זו, ואף הוא מצטרף עמו לנסיעה, פנה לאחד השומרים המקומיים שיעזיק עבורם הסעה למרכז רפואי קרוב. תוך כדי שר' צדוק ראיין את כיסו מלא דבר שהיה בהם כדי שלא להכשל בשיקור טלטול, ניגש לתיקו והוציא משם את המכשיר הטלפוני הנייד והכניסו לכיסו, כך גם הוציא את ארנקו עם שללו והכניסו לכיסו, בידועו כי יתכן ויצטרך לשני אלו עבור הטיפול בחולה, וזאת מלבד מעט מזון כפי המוכרח לחולה במהלך השבת.

בנסיעה מהירה יצאו השנים אל עבר בית החולים, אלא שכדרך ומנהג המקום, החולה כמעט ולא טופל על ידי הצוות הרפואי, שהשתהו בבדיקתו ורק הציעו כדור לשיכוך כאבים. כאשר ר' צדוק את המצב, פנה לרופא שנראה בעיניו ככביר מכולם, והוציא מארנקו סכום נאה והעניקו לו תוך כדי שמדבר עמו בפולנית, וראה פלא, תיכף ומיד הלה ניגש לר' דוב והחל לבדוקו.

פלאותיה כיצד על ידה נלחמים בדלקות קשות ורואים תוצאות נהדרות תוך זמן קצר ביותר.

לשאלת ר' צדוק במה מדובר, השיב הרופא, כי אחד הפרופסורים המקומיים משתמש בחלק מהמעיי של ארנבת ממין מסויים אותו מבשל בתנאים מסויימים ומיוחדים, ומהם משקה את החולה בכמות לפי דעתו, והוא ממש פלא רפואי כיצד הוא עובד ופועל.

ר' צדוק חשב בתחילה כי מדובר במיזג להוציא להוציא ממנו מעות עבור תרופה מוזרה, ומה גם שאסרו לעשות טיפול רפואי ניסויני שיש בו מאכלות אסורות אלא אם כן הוחזק כמפרא, ועל כן בירר אצל כמה רופאים מקומיים אחרי ששילם גם להם מעות לפתוח את חרצובות לשונם, ולפליאתו הרבה כולם הודו פה אחד כי רפואה זו בדוקה ומנוסה במקומם כמעט דבר יום ביומו.

לאחר שר' צדוק הסכים לשלם עבור הרפואה המיוחדת, הוזעק הרופא הערל המומחה שהגיע עם כלוב ובו שתי ארנבות הנראות קצת שונות גם במבנה הגוף ואף בזנבם, ולאחר שקיבל את המעות שביקש, הוציא ארנבת אחת ובאזכרותיו החל לבתר אותה בעודה בחייה להוציא ממנה את המעי. כשראה ר' צדוק את מעשיו פנה אליו ואמר לו כי כיהודים אסור להם לאכול 'אבר מן החי', ככל שאין הכרח רפואי לזה, וגם אם לבסוף יהרוג את הארנבת, אסור להם לאכול ממנה דבר. הרופא השיבם שאין לו שום בעיה להקדים להורגה קודם שיוציא ממנה את המעי, רק כך היה לו יותר נח, ומיהר להורגה במכת מחץ ולאחר מכן להמשיך לבתרה ולהוציא ממנה את מעיה להכין ממנו את התרופה המיוחדת.

בטרם החל הרופא בהכנת התרופה, פנה ר' דוב לר' צדוק ושאלו, האם לא כדאי שנוסיף ונשלם לו מעות כדי שיקח את הארנבת השניה ויהרגה ואחר כך יוציא ממנה את המעי, שכן במצב הנוכחי בה הרופא הערל החל לבתרה קודם מיתתה, הפכה לטריפה, וכדאי לי להוסיף ולשלם מעות כדי שלא להכשל באיסור נוסף שאינו הכרחי לחולי, או שיש כאן חשש לתוספת 'אמירה לעכו"ם' שאסור בשבת.

תנוח דעתך, השיבו ר' צדוק, אין בזה כל ענין להעדיף ולהדר, ואדרבה, ההידור שלו למהר ולאכול את התמיסה שיכינו עבורו שיהיה לו לרפואה שלימה במהרה.

בחסדי ה' על ר' דוב, התרופה התבררה כטובה ואמיתית והיתה השליחה עבורו לרפואה שלימה, ולאחר שהדלקת פחתה ורגעה, למחרת השבת הטיסוהו לארץ הקודש להמשך טיפול אנטיביוטי מסיבי עד לרפואתו השלימה.

לימים שאל ר' דוב את ר' צדוק, מהיכן היה לו כה ברור ההלכה באותה שעה בה היו ללא ספרים בבית החולים הפולני. השיבו ר' צדוק, שזכה לזאת מקיום הלכה מפורשת בשולחן ערוך כירא ה', והיא, מה שנפסק בחלק אור"ח סי' רפ"ה ס"א וס"ב, שחייב אדם להשלים פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום או פרש"י, וירא שמים יוצא ידי שניהם, שלומד הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ואחד פרש"י, ועל ידי לימוד פרשת אמור עם פרש"י. הגעתי למסקנתו זו.

מנין בפרשתינו עפרש"י
הגיע ר' צדוק למסקנתו?

בתחילה בדק הרופא אם יש לחולה רגישות בבטן, וכאשר גילה כי אין רגישות גבוהה בבטן התחנתה גלדה ימין של החולה, ערכו לו בדיקות דם וראו בהם כי ישנו ריבוי של כדוריות לבנות בדם, מצב המעיד על דלקת בגוף. הסברה היא, כך טען הרופא, כי מדובר בדלקת בתוספת, המכונה בלע"ז 'אנטיביוטי', וליתר דיוק שלחו לבדיקת הדמיה 'באולטרסאונד', בה העלו כי אבחנתו נכונה, ואכן כל התוספת מנופח ויש בו סימנים מוגברים לדלקת קשה.

הרופא הסביר לר' צדוק ור' דוב את המצב הרפואי בו נמצאים. במעי ישנו חלק קטן התוספת, שהוא כעין תוספת על המעי שיש בו נפתח אחד וחסימה מצד שני, כאשר נכוין להיום הרפואה המתקדמת עדיין אינה יודע דבר על תפקידו ושימושו של אותו איבר, רק זאת יודעים, כי אם יש בו דלקת, אזי כל עוד שמדובר בדלקת קלה שניתן להתגבר עליה עם 'אנטיביוטיקה', אזי מנסים בדרך זו. אך אם הדלקת התפתחה וכל המקום מנופח, החולה נמצא בסכנת חיים מיידית, שכן התוספת יש נטיה להתפוצצות בה חלקיו הנוגעים והמתודלקים מתפוצצים בחלל הבטן וגורמים לזיהום מיידית עד מוות בסיורים תוך כמה שעות.

אם אירעה התפוצצות של התוספת, הוסיף הרופא והסביר, ישנו חלון הזדמנות קצר ביותר להצלת החולה ממוות, שכן יש לערוך מיידית ניתוח חירום ולנסות לנקות את כל המקומות בהם הגיעו החלקים המזוהמים, ולא תמיד מצליחים לעשות זאת באופן מוחלט ולהציל את החולה. ומה גם שמדובר בניתוח קשה ומסובך שהוא עצמו עלול לסכן את החולה.

על כן, סיכם הרופא את הנתונים והאפשרויות העומדים לפניכם. ניתן להטיס את החולה מיידית לארץ ישראל שיעשו לו שם את הניתוח הנדרש, אלא החשש הוא שאם התוספת יתפוצץ קודם הגעתו לחדר ניתוח בארץ, הרי שלא יתאפשר להציל את החולה, והטיסה תועיל להביאו לקבורה בארץ... האפשרות השניה היא לערוך כאן באופן מידי את הניתוח המבוקש של הסרת התוספת, ניתוח קל ופשוט שכיחותו ועושים פעמים רבות בכל יום בבית החולים.

ידיעתו של ר' צדוק לשוחח בשפת המקום היתה לתועלת מרובה לכל מהלך הטיפול בר' דוב, ועוד יותר שימשה כדרך מועילה לישועה מיוחדת. ר' צדוק שלף שטר נוסף בעל ערך גבוה ומסרו לידי הרופא ולאחריו שאל, מדוע אי אפשר לטפל בדלקת באנטיביוטיקה חזקה וחריפה שתלחם בחידיקי הדלקת בלא צורך בניתוח.

הטבת השיבו הרופא תוך כדי שמסביר לו את המציאות ודרכי הטיפול. בדרך כלל האנטיביוטיקה מפעיקה לטובה כעבור יממה, פעמים גם תוך כשמונה עשרה שעות, ובמקרים אחד מיוחדים יתכן גם בתוך שתיים עשרה שעות, אך החשורן הגדול הוא כי לפי מצב הנפיחות וסימני הדלקת שיש בדם, נראה כי התוספת עלול להתפוצץ בשעות הקרובות, כך שאין לנו את האפשרות להסתמך על כך ולסכן את חיי החולה.

אמנם, הוסיף הרופא ואמר לר' צדוק, אם יש לך מעות לשלם עבור טיפול שאינו כלול במסגרת הביטוח הרפואי, הרי שיש לנו כאן רופא מומחה לטיפול בבעיות כאלו, שיש לו תרופה יקרה בעלת כח מיוחד לטיפול בדלקות במצב קשה, וזאת על ידי שהיא נוגדת דלקת באופן מידי, ובתמידות משמשת להצלת חיים במקרים דחופים לבעלי ממון, וכמעט בכל יום רואים את

תשובה ל"סיפור ושאלה בציוד" שבוע שעבר

מנין בפרשתינו עפרש"י? אפשר להבין את מסקנת המשגיח הקטן, שחייב לו' דרכי, אותו אב של מציאות חיי רגילות ולידת בתו היתה על ידי תפילה, ועל כן היה חשוב לו עוד יותר לעבור שידוך מתאים, בחור שהתפילה חשובה בעיניו ומתפלל בקביעות ובתמידות בשיבתו, וכאשר עלה בפניו הצעת שידוך שלפי מה שנשמע מחבריהם אין למדובר יתדות ירי שמים שקבע את מקומו להפילה בחיל השיבה, 'המדובר' בתמידות מתפלל בשיבתו, ומסקנתו של המשגיח הקטן היתה, שידוך להסתמך על דברי החברים, היות ויחזק ואותו ירא שמים היטו למסקנתו מחמת יראת השמים שנקרבו שממחה מקיים כל הלכה דין כדת ורואני, ובכללה שלמו את פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום עם פרש"י.

תשובות לשאלות המתפרסמות בעלון זה, יש לשלוח בכתב ברור וקריא, בצירוף שם, כתובת וטלפון, עד ליום ג' בשעה 23.00 בלבד לפקס' 9741115 (08) [מחר'] ב'קידומת רבי 972 + (24 שעות) [או למייל ichudbchidud@gmail.com]

הפרסים לשבוע זה: ומתוק האור עה"ת - ויקרא, ב"כ. **עוד שלשה** זוכים נוספים, כל אחד בספר מדרש משנת רבי אליעזר (לרבי אליעזר ב"ר יוסי הגלילי - הוצאה חדשה). **הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בציוד":** שני זוכים, כל אחד בספר "אפיקי איל - עניינים שונים משיעורי מחר הגרא"ל זצ"ל".

הערת, הארות ותגובות וכל עניני העלון, ותורמות ותגובות, יש לפנות למערכת בפקס ובמייל ה"ל. **© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידור" ולרבינים הכותבים - מודיעין עילית - ארץ ישראל**

ניתן לקבל כל שבוע את העלון בפקס או באימייל (ללא תשלום), בתוספת ה"סיפור ושאלה בציוד" בגודל כפול, על שני עמודים. המעוניינים לקבלו, ישלחו את שמם וכתובתם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לברורים, למערכת בפקס או למייל: ichudbchidud@gmail.com במילים נשלחים ממשרדנו ב"ליקוד" שב'ניו ג'רסי

שמות הזוכים לפרשת תרו:
שמחה י.ש. מקסיקו - ומתוק האור דוד המלך, ב"כ אקמון נ. מודיעין עילית - מדרש משנת רבי אליעזר ש. טון י. אלעד - מדרש משנת רבי אליעזר י'זוק ה. מודיעין עילית - מדרש משנת רבי אליעזר חוש ב. נוף הגליל - אפיקי איל משיעורי הגרא"ל זצ"ל גוטליב ד. ירושלים - אפיקי איל משיעורי הגרא"ל זצ"ל הדעה נשלחה/תשלח לזוכים (במהלך החודש הקרוב)